Blogi

Alhaisen tulotason maiden rahoitustarpeet kasvaneet voimakkaasti koronapandemian seurauksena

Kansainvälinen talous, IMF | 16.11.2021 | Nea Tiililä

KIRJOITTAJA

Nea Tiililä

Monissa alhaisen tulotason maissa rahoitusolot ovat yhä koronapandemiaa edeltävää tasoa tiukemmat.

Koronapandemian puhjettua keväällä 2020 rahoitusolot tiukkenivat ympäri maailman ja ulkoisen rahoituksen saanti vaikeutui äkillisesti. Kehittyneissä ja nousevissa talouksissa rahoitusolot palautuivat melko nopeasti mittavien raha- ja finanssipoliittisten toimien ansiosta. Sen sijaan monissa alhaisen tulotason maissa rahoitusolot ovat yhä pandemiaa edeltävää tasoa tiukemmat [1]. Kireät rahoitusolot mm. hankaloittavat ulkoisen rahoituksen saantia ja estävät tärkeitä terveys-, sosiaali- ja talousuudistuksia.

Koronapandemia vaikutti ulkoisen rahoituksen saatavuuteen ja rahoituslähteisiin

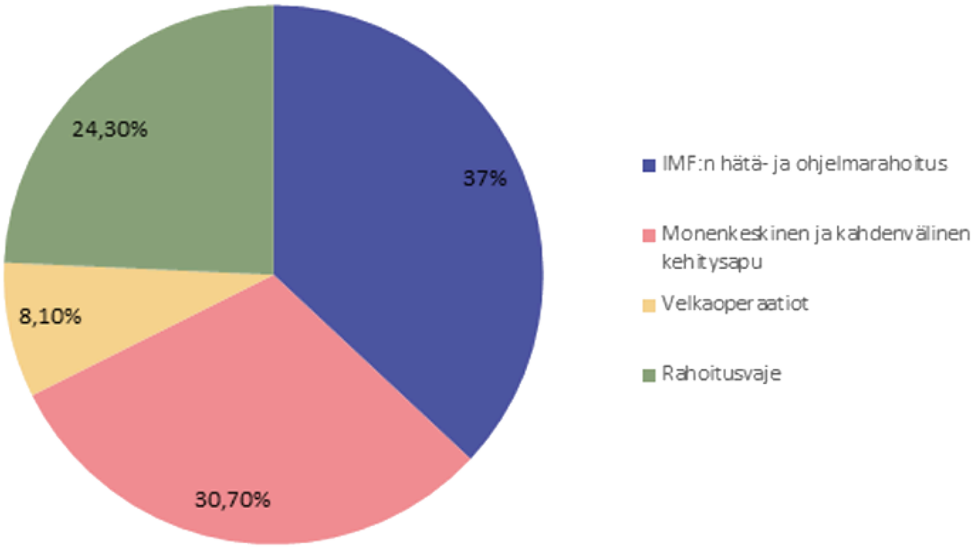
Yksityiset pääomavirrat vähenivät alhaisen tulotason maihin yhteensä noin 13 prosenttia vuonna 2020[2]. Kun yksityinen rahoitus tyrehtyi, monenkeskiset instituutiot [mm. Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) ja Maailmanpankki] myönsivät merkittäviä määriä hätärahoitusta. Hätärahoituksen merkitys oli suuri kriisin alkuvaiheessa.

Lisäksi kehittyneet maat kasvattivat kehitysavun määrää historian korkeimmalle tasolle.[3] Pariisin Klubi ja G-20 ryhmä loivat aloitteen velanhoitomaksujen lykkäämiseen. Aloitteen avulla köyhimpien maiden likviditeettiä pystyttiin parantamaan ilman, että niiden tarvitsi ottaa lisää velkaa. Hätärahoituksen ja lainanannon lisäksi IMF toteutti elokuussa 2021 historiallisen suuren

kriisitoimen, jossa vahvistettiin 190 jäsenmaan valuuttavarantoja 650 miljardin dollarin arvosta. Tämä toi köyhimmille maille lisävaroja yli 20 miljardin dollarin edestä.[4]

Kuvio 1.

Rahoituksen lähteet koronakriisin aikana alhaisen tulotason maissa (03/2020-04/2021)

Lähde: IMF: The Global Financial Safety Net during the COVID-19 Crisis: An Interim Stock-Take
16.11.2021
© Suomen Pankki.

Valtioiden yrittäessä hillitä koronakriisin taloudellisia ja inhimillisiä kustannuksia, alhaisen tulotason maat joutuivat turvautumaan velanottoon. Se voimisti jo ennen kriisiä koholla olleita velkariskejä. Vuonna 2020 yli 50 prosenttia alhaisen tulotason maista oli velkaongelmissa tai niillä oli korkea riski joutua ongelmiin[5]. Heikot talousnäkymät lisäsivät huolia maksukyvystä ja tarpeesta velkojen uudelleenjärjestelylle. Velkaantumisen ja velkariskien kasvun myötä myös velanhoitokulut kasvoivat. Korkeat korkokulut pienentävät entisestään alhaisen tulotason maiden niukkoja resursseja vastata pandemian aiheuttamaan terveys- ja talouskriisiin sekä investoida tulevaisuuden kasvuun.

Keskipitkän aikavälin haasteena palata kehittyneitä maita saavuttavalle kasvu-uralle

Välittömän kriisirahoituksen lisäksi koronapandemia kasvatti alhaisen tulotason maiden rahoitustarpeita keskipitkällä aikavälillä. Tämän taustalla ovat velkaantumisen kasvun myötä

lisääntyneet velanhoitokulut sekä vaihtotaseen alijäämän kasvu. Näiden lisäksi alhaisen tulotason maat tarvitsisivat IMF:n arvion mukaan 200 miljardin dollarin edestä lisäinvestointeja koronpandemiaan vastaamiseen ja puskurien kasvattamiseen. Lisäksi ne tarvitsisivat 250 miljardin dollarin edestä investointeja, joiden avulla voitaisiin lähivuosina parantaa kriisin jättämät arvet, ja palauttaa maiden kasvu kehittyneitä maita saavuttavalle polulle. Erot maiden välillä ovat kuitenkin suuria, ja osa alhaisen tulotason maista selviää koronakriisistä selkeästi pienemmin vaurioin kuin toiset.[6]

Ajankohtainen ja haastava kysymys onkin, miten alhaisen tulotason maiden valtavaan rahoitustarpeeseen voidaan vastata. Velkakestävyysrajoitteet vaikeuttavat korkeasti velkaantuneiden maiden mahdollisuuksia saada lisärahoitusta. IMF arvioi, että vain kolmannes keskipitkän aikavälin rahoitustarpeista voitaisiin rahoittaa lisälainalla ja loput pitäisi rahoittaa muilla keinoilla.[7] Lainanannon ohella tarpeelliset velkojen uudelleenjärjestelyt tulisi tehdä tarpeeksi ajoissa, jotta ylimääräisiltä taloudellisilta ja inhimillisiltä kustannuksilta vältyttäisiin.

Monenkeskisten instituutioiden, kuten IMF:n, rooli on korostunut pandemian seurauksena, kun köyhimpien maiden ulkoisen rahoituksen saanti on heikentynyt samalla kun rahoitustarpeet ovat kasvaneet voimakkaasti. Esimerkiksi IMF on nelinkertaistamassa lainanantonsa vuosina 2020-2024 tukeakseen aiempaa paremmin alhaisen tulotason maita[8].

Monenkeskiset rahoitusinstituutiot ovat niiden julkishyödykeluonteen vuoksi etuoikeusasemassa muihin velkojiin nähden. Jos valtio joutuu velkajärjestelyihin, etuoikeusasemassa olevat velat tulee maksaa kokonaan takaisin ennen kuin muille velkojille aloitetaan takaisinmaksu. Jos etuoikeusasemassa olevan velan osuus kasvaa liian suureksi, muiden lainanantajien asema voi heikentyä ja siten myös niiden halukkuus rahoittaa kyseistä maata pienenee. Tämä puolestaan kääntäisi monenkeskisten rahoitusinstituutioiden tärkeän yksityistä rahoitusta edistävän roolin päälaelleen. IMF:n arvioiden mukaan etuoikeusasemassa olevan velan korkea osuus rajoittaa jo nyt uuden velkarahoituksen saantia lähes joka toisessa alhaisen tulotason maassa.[9]

Monilla alhaisen tulotason mailla on myös rajallinen kyky hyödyntää saatu rahoitus tehokkaasti, koska niiden hallinto on usein tehotonta. IMF arvioi alhaisen tulotason maiden hukkaavan keskimäärin puolet infrastruktuurihankeinvestoinneista tehottomuuksiin.[10] Tämän vuoksi olisi ehdottoman tärkeää, että kasvavan rahoituksen ohella vahvistettaisiin maiden talouden ja hallinnon perustaa. Esimerkiksi verotusta, julkista varainhoitoa sekä infrastruktuuri-investointien hallintaa tulisi uudistaa.

Jotta alhaisen tulotason maiden rahoitusvaje voidaan ratkaista mahdollisimman kestävästi, tarvitaan yhdistelmä monia eri keinoja mukaan lukien yksityistä ja julkista rahoitusta, talouteen ja

hallintoon liittyviä uudistuksia sekä mahdollisia velkajärjestelyjä. Jää nähtäväksi, miten monenkeskisten instituutioiden kasvanut rooli alhaisen tulotason maiden rahoituksessa tulee näkymään velkamarkkinoilla, vaikuttamaan maiden mahdollisuuksiin saada yksityistä rahoitusta pandemian jälkeiseen palautumiseen sekä talouksien uudistamiseen, ja minkälaisia vaikutuksia sillä on mahdollisiin tuleviin velkojen uudelleenjärjestelyihin.

Asiasanat

alhaisen tulotason maat, IMF, korona, koronapandemia, rahoitusvaje, velkaantuminen